

A szintézis kora

Képek és pixelek – Nemzeti Szalon 2016

Műcsarnok, 2016. IV. 23. – VI. 26.

BOJÁR IVÁN ANDRÁS

A Műcsarnok fotószalonja különös, öszetett jelenség. Szól a kortárs hazai fotóról, szól az aktuális magyar kultúráról, művészetről, úgy is mint tízmilliónyi honfitársunk közös kincséről, és szól a kultúrpolitika működéséről is. E sokféle értelmezési sík gubancos viszonyban van egymással, belső ellentmondások feszítik. Ugyanis a fotószalonról két dolgot nem lehet állítani: azt, hogy rossz lenne meg azt, hogy részben ezért mindenki, aki számít, bojkottálta a megjelenést.

A Műcsarnok fotószalonja remek és fontos kiállítás, s az is látszik: némi kötelező prűdérián vagy a direkt politikai riportfotók mellőzésén kívül a rendezési szempontok között nem érzékelhető jelentős tematikai önkorlátozás. Ez utóbbit nyilván az is kizárja, de leginkább érdeklenné teszi, hogy a felvonultatott munkák az elmúlt tíztizenöt év hazai fotói, s ebben az időtávban a mindenkori politikai állítások már efemernek hatnak.

A Műcsarnok tárlata a Nagymező utcában lezajlott Fotóutca fesztivál ideje alatt, attól teljesen függetlenül s a Capa Központban párhuzamosan futó, szintén hazai fotósok munkáit felsorakoztató Sajtófotó-tárlattal párhuzamosan, a Mai Manóban aznap kezdődött Hauer Lajos-kiállítással egy napon nyílt. Így aztán úgy tűnt, mintha Budapest az lenne, ami lehetne. Vagy aminek Kertész–Brassai–Capa–Munkácsi–Moholy-Nagy városaként lennie kellene: amolyan fotófővárosnak, ahol a fénykép kiemelten fontos, fontosabb, mint más és fontosabb, mint másutt a világon. Tehát összetettebb a probléma annál, mint hogy azt egyetlen mondattal elintézhetnénk. Nem fekete, nem fehér, hasonlóan a filmfinanszírozás rendszeréhez.

Ha végigjárjuk ugyanis a Műcsarnok termeit, összességében a magas színvonal tűnik fel – a sokféleség, a legkülönbözőbb nemzedékeket reprezentáló kiállítók névsora mellett. Hiszen megjelennek itt évtizedekkel korábbi idők, az analóg fotózás nagy fotóművészei, a teljesség igénye nélkül: *Balla Demeter, Korniss Péter, Keleti Éva, Chochol Károly, Féner Tamás* és legendás fotóriporterek: *Gárdy Balázs, Benkő Imre, Bánkúti András, Sopronyi Gyula, Kiss-Kuntler Árpád, Révész Tamás* stb., meg olyan huszonévesek, akik már eleve a digitális fényképezés civilizációjába nőttek bele: *Balla Vivienne* vagy *Bakonyi Bence*.

© Műcsarnok

Alig egy éve, hogy volt alkalmam végignézni e mostanihoz hasonló, nagy reprezentatív tárlatot, amely a miénknél tizenkétszer nagyobb lélekszámú ország, Mexikó kortárs fotográfiját vonultatta föl. S bár maga az ország méretében is összehasonlíthatatlanul hatalmasabb, tájképileg is sokszínűbb, flórája-faunája gazdagabb, társadalmi szélsőségei még a hazainál is kiélezettebbek, a bűnözés, a drog, a politika és a maffia összefonódása mély sebeket égetett a társadalom testébe, a mindezt közvetítő fotográfia mégsem olyan átütő, bőséges és erőteljes, mint amit ezen a kiállításon látni. Nincs miért szabadkoznunk tehát. Ami a Műcsarnok falain végigvonul, az egy, a hazai valóságnál sokkal szabadabb fényképezési kultúrát mutat. A legkevésbé sem erősít rá az „extra Hungarum non est vita” köldöknéző szemléletére, sőt, a művészi és intellektuális gondolkodásban elengedhetetlen globális látásmód példászerűen érvényesül egyebek mellett *Gulyás Miklós, Hartyányi Norbert, Magyar Ádám, Major Ákos, Mohai Balázs* és mások szabad szemléletű munkái révén.

Több mint tizenöt év összegzése sorakozik a Műcsarnok falain, s a tárlathoz rendelt, igényesen összeállított katalógus rögzíti egy, a fotótörténet szempontjából kiemelten fontos pillanat tanulságait. A szalon címe: *Képek és pixelek*. Fontos üzenet. Pontosan fejezi ki

MISETICS MÁTYÁS:
részlet az Utópia című sorozatból,
2014

HIRLING BÁLINT:
Club America, 2013–2015,
részlet

azt, ami ebben az időszakban nagy jelentőségű. Amióta közel kétszáz éve fotomechanikus képrögzítés zajlik, a 20. század elején a laikusok számára is használhatóvá vált boxgép, majd pár évtizeddel később a fűrg Leica megjelenése óta nem történt olyan forradalmi változás a fotóban, mint most. A digitális fényképezés előretö-

rése és épp az elmúlt tizenöt év során megélt, legalább tizenöt technológiai generációváltáson végigfutó evolúciója teljesen új alapokra helyezte a fénykép készítésének témáját, módját, a fényképről való gondolkozást, amit jól szemléltet mondjuk *Misetics Máttyás*, *Badacsonyi Ferenc* vagy *Barakonyi Szabolcs* konceptuális közelítésmódja. Egyrészt arra az alapra, ahonnan a 19. század

KELLER DIÁNA:
Ikozaéder still, 2014

© Múcsarnok

nem úgy fotó, ahogyan a valóságot, ergo az objektív igazságot vizionárius és alkotói szempontból önkényesen rögzítő festészetet leváltó, dokumentációs értékű fotó számított egykor annak. A digitális adatok utólagos módosítása, formálása, manipulálása olyan festői effektek, hatások vagy éppen a legkevésbé sem festői, de mesterséges képalkotási megoldások számára nyit lehetőségeket, melyek révén a fotomechanikusan rögzített és a festett kép közötti határvonal jelentősége elvész. Főlölsleges ma festőművészetről és fotóművészetről beszélni, ugyanis a fotó egy-egy szélsőséges és hagyományos irányzatától eltekintve éppoly kreatív és vizionárius képalkotási mód, akár a hagyományos értelemben vett festészet. S ugyanez fordítva is igaz. A műfajok konvergenciájára példa *Csurka Eszter* fotókból kiinduló, azokra ráépülő festésze, amely ugyan nem volt jelen a tárlaton, de munkáinak festészeti besorolása ma már nem tűnik másnak, mint egy hagyományos kategorizációs gyakorlattól való elszakadás képtelenségének. Magától értetődő is, hogy hagyományos értelemben vett festők vagy képzőművészek

(*Horváth Éva Mónika, Milorad Krstic,*

Ocztos István) megjelenhettek fotóikkal

itt. Világos tehát: soha többé nem lesz olyan a képalkotás, mint a korábbi időkben. Fotó és festészet közelítenek egymáshoz, ami bő másfél évszázadon át ellentétpár volt, most szintézisre jut, s a klasszikus fotó, visszatekintve a kezdetekre, egy röpké kultúrtörténeti pillanattá zsugorodik majd. Még nem tudni pontosan, hová fut ki a képalkotás, milyen műfaji keretek, szabályok, belső hagyományok formálják holnapi szabályait és életét. S ez a kereső, bármiféle irányokra nyitó, izgalmasan fésületlen állapot átérződik a kiállítás hangulatán.

E bőség komoly nehézség elé állította a kiállítás kurátorát, Szarka Klárát és munkatársait: Bán András, Mayer Mariannát. Egy viharos sebességgel

átalakuló korszak hatalmas merítésében rendet vágni, kitapintani a korszak sajátosságának sűrűsödési és forrponjtait, nagy érzékenységet, szakmaismereti átlátást és kreativitást követelő feladat. Végül hat fogalom köré csoportosultak e változó korszak művei: Hely, ahol; Szemben; Testkép; Nézőpont; Varázslat; „azon túl”. Megannyi önkényes, ugyanakkor remekül működő csoportosítási kategória. Az ehhez hasonló felosztást persze implikálja a Múcsarnok térszerkezete is, ahol a közel 150 alkotó sokszáz művét kellett értelmesen, indokolható módon elhelyezni falakon és installációkon azzal a céllal, hogy aki átrágja magát a hatalmas kiállításon, azzal a megerősítéssel távozzon, hogy átfogó képet nyert a hazai fotó értékeiről, tendenciáiról.

A középső térsor első nagy termében, amolyan felütés gyanánt, jókora installációkon jelennek meg a csoportosítási fogalmak. Ez a gesztus a hazai kulturális élet mai kontextusában elsődlegesen

© Múcsarnok

SZIGETVÁRY ZSOLT:
részlet a Férfi műugrók című sorozatból, Anton Zakharov, 2010

KORNISS PÉTER:
Betlehemesek a lakótelepen, 2010

közepén a fénykép indult: a festményszerűen berendezett csendéletek, enteriőrök, a festészet tematikájától és kompozíciós hagyományaitól elszakadni nem tudó, lényegében a klasszikus festészet képalkotó elveit és módszereit követő fotó világához. Hiszen ma a technológiai lehetőségekben tobzódó digitális fotó szinte ide tér vissza. *Haarberg Orsolya* leheletfinom 16-17. századi holland és német tájképeket idéző izlandi képei, vagy *Herendi Péter* 2009-es *Madárkája* szinte grafikus, rajzos értékekkel bír. A hónapról hónapra bővülő adatmennyiség, melyekből a digitális kép ezen időszak alatt dolgozott, lehetővé tette, hogy a fotókép mérete bármikorára növekedjék s a fotókép a könyv- és a magazinillusztrációk után néhány évtizeddel a privát belső terekben, valamint a képgalériákban is elfoglalhassa a festett-rajzolt képek helyét. Ma a fotó

a bőség üzenetét hordozza, másrészt megfelelő erővel viszi át a kiállításrendezési tagolás üzenetét és végső soron azt is, hogy a kortárs fotó megérdemli, hogy a szükséges ráfordítással foglalkozunk vele. Ezt támasztja alá a katalógus is, amely a vállalkozás léptékéhez méltóan átfogó, elegáns, ugyanakkor – talán a szellős tipográfia okán – mégsem hordozza olyan hatásosan a kiállítás képanyagát, amilyen erővel az a Múcsarnok termeiben érvényesül. Az oldalsó termekben a többi fogalom is mőről műre, alkotóról alkotóra bomlik, míg az „azon túl” elnevezésű szekció az apszisban kapott helyet. Itt sorakoztak fel a fotótörténeti összefüggésbe helyezett műfajközi munkák. Ennek a fókuszált bemutatásnak az ad értelmet, hogy a kiállítás egésze bőségesen tudósít a hagyományos fotó meg a hagyományos művészet szétválasztásának végéről.

Vannak azonban a kiállításnak más összefüggései is, hiszen egy-egy alkotó nem csupán egyszer és nem kizárólag ugyanannál a tematikai egységnél jelentkezik munkával, mint például a rendkívül sokrétű *Szilágyi Lenke*. Egy-egy fotós sokszínű, műfajilag, szemléletileg is szerteágazó munkássággal rendelkezik, amely a tizenöt év távlatában új és új rétegeket teremt a kortárs fotóművészetben. Ezekben az egymásra layerként rakódó finom összefüggésekben mutatkozik meg Szarka Klára erre való hatalmas rálátása, átfogó ismerete. A sok újszerűség, a digitális látásmód mellett megnyugtatóan jelen van, továbbél és erőteljesen hat a tűnődő, filozofikus irányzat (*Bruno Bourel, Hernád Géza, Bócsi Krisztián*), ahogy az experimentális képalakítás (*Czakó Zsolt, Drégely Imre, Bordos László Zsolt stb.*) is.

Kiállítást nézni fárasztó dolog. Órákon át félméteres oldallépésekkel araszolni falak száz és száz folyómétere előtt nem elhanyagolható fizikai igénybevétel. Mialatt a kiállítóterben fotókat néz az ember, felöltlik benne, vajon miért más ez, mint amit az internet önt elé

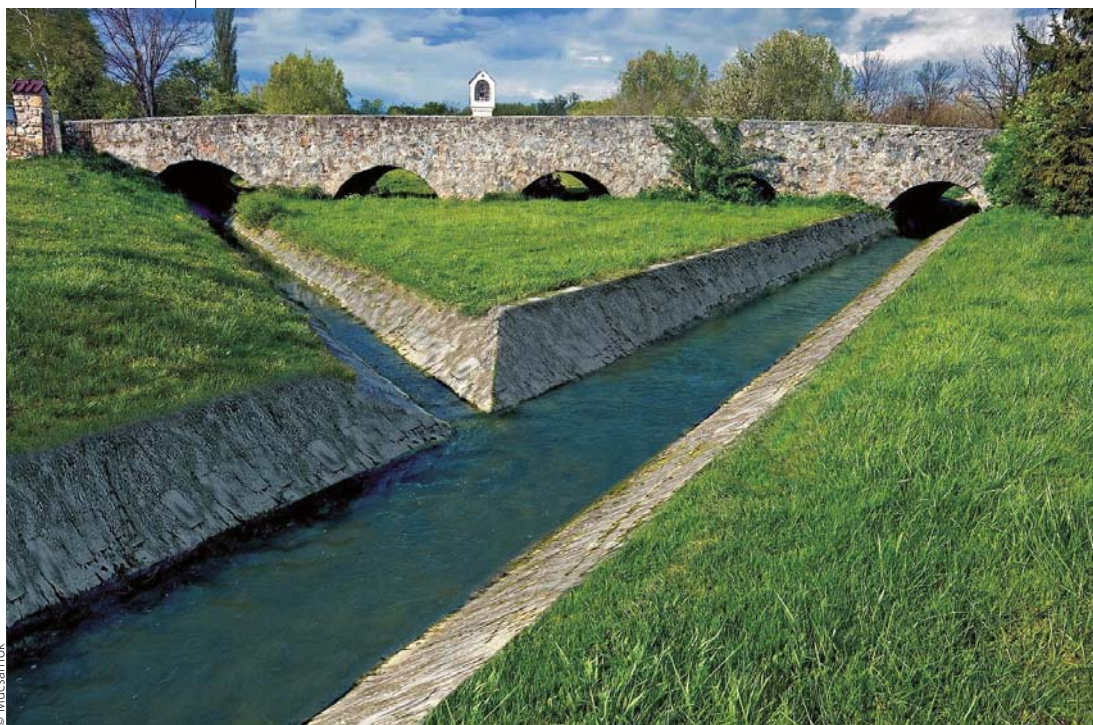

© Múcsarnok

ezrével nap mint nap a székében ülve? Soha korábban ilyen mennyiségű és minőségű mesterséges képi információ nem érte el az embert. Mivel tud a kiállított fotókép más és több lenni, mint amikor a web révén képek ezrével lepik el mindennapjait? S ez a befogadás és értelmezés kulcskérdésévé válik. A fotók akkor véreznek el, ha kisugárzásuk nem hordozza a magyarázatot. Ez esetben ugyanis a kép banális, köznapi. S ha nem is valamennyi, de jó néhány kiállított munka kapcsán szerencsére megélhető, hogy a kép egyértelműsít: az alkotó szándékolt hatása csak itt és csak így közvetíthető. Számít a méret, a technikai perfekció, a felület csillogása vagy mattsága, a színek ereje vagy éppen visszafogottsága. Számít, hogy nem elektronikusan sugárzó a kép, fontos a nyomtatás részletező precizitása, amely a képernyőn elvész. Amikor ezek összhatása egyezik a fotós szándékával, létrejön a kép mágikus sugárzása, amely kétségtelenné teszi létrejöttének okszerű magyarázatát.

KURUCZ ÁRPAD:
Peking, 2011

TÓTH JÓZSEF:
A diszeli híd, 2008

© Múcsarnok